

στηριασμού διοικητική αρχή. Επίσης, όσον αφορά την ευθύνη για τυχόν νομικά ελαττώματα σε περίπτωση εκποιήσεως του πράγματος με εκούσιο πλειστηριασμό, από το κείμενο των σχετικών κατακυρωτικών εκθέσεων προκύπτει ότι τη σχετική ευθύνη αναλάμβανε εκείνος που είχε την εξουσία διαθέσεως του πράγματος, εφ' όσον μάλιστα λογίζεται ως πωλητής, και συνεπώς ο αγοραστής δύναται να στραφεί κατ' αυτού¹⁶⁹. Τέλος, όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως σχετικά με την προβολή των εμπράγματων δικαιωμάτων προτιμήσεως, ισχύουν τόσο επί εκουσίων πλειστηριασμών¹⁷⁰ όσο και επί δικαστικών πλειστηριασμών¹⁷¹.

169. Ι α κ . Β ι σ β ί ζ η , Ναξιακά νοταριακά έγγραφα., αριθ. 25 έτους 1539, στιχ. 31-34: "όμπληγάρεται ...ό πουλιτής καί λέγει προζέντ (ε) ὅτι...". Διαφοροποιημένη είναι στο ζήτημα αυτό η ρύθμιση του Μολδαβικού Κώδικα σύμφωνα με την οποία: " ὁ οἰκειοθελῶς πωλῶν τὸ ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα, ἀνάγκη νά παρενεῖρη: ἥ ὅτι μὲ τὰς αἰτίας του τὸ πωλεῖ ἢ ἄνευ τούτου. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐνέχεται ὁ ἀγοραστής, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ πωλητής." (Μολδαβικός Κώδιξ, Παράρτημα. Περί διαπράσεως, § 5).

170. Πρβλ. Μολδαβικός Κώδιξ, Παράρτημα. Περί διαπράσεως, § 4.

171. Πρβλ. Συνταγμάτιον Νομικόν, XXXII, ιδ' όπου σε περίπτωση δικαστικού πλειστηριασμού που διατάσσεται ως μέσο διανομής κοινών πραγμάτων μεταξύ συγκυρίων ορίζεται ότι η τελική τιμή προσφοράς του πλειστηριαζόμενου, η οποία έχει καθορισθεί δια πλειοδοσίας, θα πρέπει να γνωστοποιείται στους έχοντες δικαιώματα προτιμήσεως (συγγενείς, συνεμόμενους, γείτονες) και μόνον σε περίπτωση μη εκδηλώσεως ενδιαφέροντος από αυτούς επικυρώνεται από την αρμόδια αρχή η πώληση σε άλλον υπερθεματιστή.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΕΤΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΥ ΣΚΥΡΟΥ

ΥΠΟ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Α. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Είναι γνωστό πως σ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, εκτός από τη γενική δικαιοδοσία του οθωμανού καδή, λειτούργησε στον ελληνικό χώρο και χριστιανική δικαιοσύνη με τις μορφές των εκκλησιαστικών και κοινοτικών κριτηρίων¹. Τα κριτήρια αυτά διατηρήθηκαν και στα επαναστατικά χρόνια, ιδιαίτερα μάλιστα στα νησιά του Αιγαίου με την ίδια μορφή των δημογερόντων - κριτών.

Ωστόσο, στα χρόνια της Επανάστασης, τόσο κατά τις περιόδους της Προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδος (Α' και Β' εθνικές συνελεύσεις Επιδαύρου και Άστρους, 1822-1826) όσο και της Αντικυβερνητικής Επιτροπής (Γ' εθνική συνέλευση Τροιζήνος, 1827) έγιναν φιλότιμες προσπάθειες για την οργάνωση τακτικής δικαιοσύνης. Τα σπουδαιότερα σχετικά νομοθετήματα ήταν ο νόμος 12/1822 «περί οργάνισμού των ελληνικών επαρχιών» και ο νόμος 13/1822 «διάταξις των δικαστηρίων» ο οποίος αναθεωρήθηκε με ταυτόριθμο νόμο της 21/10/1825 «περί οργάνωσης των ελληνικών δικαστηρίων»².

Με τα νομοθετήματα αυτά είχε προβλεφθεί: α) σε κάθε Κοινότητα ένας «ειρηνοποιός κριτής», αρμόδιος για τις πολιτικές υποθέσεις και τις επανορθωτικές διαφορές (ποινικά αδικήματα) και ένας «νοτάριος» για τα συμβόλαια και τις διαθή-

1. Ειδικά για τη Σκύρο, το σωζόμενο αρχειακό υλικό περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό εκκλησιαστικών και κοινοτικών κρίσεων της περιόδου 1663-1820 βλ. σχετικώς Ξ. Α ν τ ω ν ι ά δ η, Αρχείο Εγγράφων Σκύρου, Αθήνα 1990 (στη συνέχεια: Α.Ε.Σ.), όπου δημοσιεύονται πολλές αποφάσεις των τοπικών κριτηρίων.

2. Βλ. τα κείμενα των νόμων αυτών σε Γ. Δ η μ α κ ό π ο υ λ ο υ, Ο κώδιξ των νόμων της ελληνικής επανάστασης, *Επετηρίς Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.* 10-11 (1966) σ. 80 επ.

κες, β) σε κάθε Αντεπαρχία³ ένα τριμελές «Πρώτον ή Επαρχιακόν δικαστήριον» αρμόδιο σε πρώτο βαθμό για όλες τις πολιτικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις, εκτός των υπαγόμενων στον ειρηνολογικό κριτή και σε δεύτερο βαθμό για τις εφέσεις των αποφάσεών του, γ) σε κάθε Επαρχία ένα πενταμελές «Δικαστήριον των Εκκλήτων» αρμόδιο για τις εφέσεις των αποφάσεων του Πρώτου δικαστηρίου, και δ) το «Ανώτατον της Ελλάδος Δικαστήριον» αρμόδιο για τις εκκαλούμενες αποφάσεις των Εκκλήτων δικαστηρίων.

Ως προς το εφαρμοζόμενο δίκαιο, ήδη το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος του 1822 είχε ορίσει ότι ισχύουν «οι νόμοι των αιμνήστων χριστιανών ημών αυτοκρατόρων», στους οποίους αργότερα (1824) προστέθηκε για τα ποινικά το «Απάνθισμα των Εγκληματικών» της Δευτέρας εθνικής συνέλευσης των Ελλήνων, ενώ ως προς το εμπορικό δίκαιο ίσχυε ο Γαλλικός εμπορικός κώδιξ. Τα ίδια επανέλαβε και το Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδος που ψήφισε η Γ' εθνική συνέλευση της Τροιζήνος το 1827. Μολονότι ρητή αναγνώριση του εθιμικού δικαίου δεν υπήρξε, θεωρείται βέβαιο ότι τα έθιμα παρέμειναν σιωπηρώς εφαρμόσιμα και σεβαστά⁴.

Ειρηνολογικοί κριτές διορίζονταν οι δημογέροντες κάθε χωριού, κωμόπολης ή πόλης. Ο ειρηνολογικός κριτής δικάζε πολιτικές υποθέσεις μέχρις 100 γροσιών και ανεκκλήτως μέχρις 25 γροσιών. Για τις άνω των 25 γροσιών οι αποφάσεις μπορούσαν να εφεσιβληθούν στο Επαρχιακό δικαστήριο εντός 3 ημερών. Ως επανορθωτικός ποινικός δικαστής, ο ειρηνολογικός κριτής έκρινε ανεκκλήτως τις ύβρεις, συμπλοκές, κλοπές, καταπατήσεις συνόρων, μεταθέσεις υδάτων και δόλιες ζημιές. Στο κριτήριο οι διάδικοι μπορούσαν να παρασταθούν αυτοπροσώπως ή δι' επιτρόπου ή συνήγορου. Αποδεικτικά μέσα ήταν κυρίως οι μάρτυρες αλλά και τα αποδεικτικά έγγραφα.

Παράλληλα έγινε προσπάθεια να συστηματοποιηθεί ο νοταριακός θεσμός και διορίστηκαν αρκετοί νοτάριοι από εκείνους που είχαν διατελέσει επί τουρκοκρατίας, στη διάρκεια της οποίας ο θεσμός αυτός είχε κανονικά λειτουργήσει. Επιβλήθηκε μάλιστα η τήρηση πρωτοκόλλου στο οποίο οι νοτάριοι έπρεπε να καταχωρούν τα συντασσόμενα έγγραφα, των οποίων το πρωτότυπο παρέμενε στα χέρια τους⁵.

3. Η Σκύρος τότε αποτελούσε αντεπαρχία υπαγόμενη στην επαρχία Άνδρου. Αλλά το σύστημα δεν λειτούργησε και ο ορισθείς αντέπαρχος βράδυνε να φτάσει στη Σκύρο. Βλ. Δ. Θεοχάρη, Η Σκύρος κατά την επανάστασιν του 21, έκδ. Συλλόγου Σκυριανών, Αθήναι. Οι αντεπαρχίες καταργήθηκαν το 1823 και η Σκύρος υπήχθη στην Επαρχία Β. Σποράδων (έδρα η Σκόπελος).

4. G. Mauger, Ο ελληνικός λαός (μετάφρ. Όλγ. Ρομπάκη), Αθήναι 1976, σ. 617· Ν. Πανταζοπούλου, Ιστορία ελληνικού δικαίου, τ. Β': Από της λογίας παραδόσεως εις τον Αστικόν Κώδικα (πανεπιστημιακαί παραδόσεις), Θεσσαλονίκη, σ. 151.

5. Για την περίοδο αυτή βλ. G. Mauger, ό.π., σ. 367 επ· Α. Μάμουκα, Τα κατά

Παρά τις νομοθετικές προβλέψεις, το δικαστικό σύστημα δεν ήταν εύκολο να λειτουργήσει κάτω από τις ανώμαλες περιστάσεις και τους περισπασμούς της επαναστατικής περιόδου. Η ρευστή διοικητική οργάνωση σ' όλη τη διάρκεια του συνεχιζόμενου αγώνα δεν διέθετε ούτε τα μέσα ούτε τα κατάλληλα πρόσωπα για τη συγκρότηση τακτικών δικαστηρίων. Γι' αυτό μάλιστα η Αντικυβερνητική Επιτροπή (1827) σε πολλές περιπτώσεις κατέφυγε στο διορισμό αστυνόμων, οι οποίοι εκτός από την αστυνομική εξουσία τους επιφορτίζονταν και με δικαστικές αρμοδιότητες.

Το αποτέλεσμα ήταν να συνεχισθεί η προϋπάρχουσα κατάσταση. Ιδιαίτερα στα νησιά, όπου από την εποχή της τουρκοκρατίας είχαν αναπτυχθεί αξιοσημείωτες μορφές τοπικής αυτοδιοίκησης, εξακολούθησαν να λειτουργούν τα κριτήρια των δημογερόντων και των προκρίτων συνεχίζοντας τη δικαστική πρακτική που γνώριζαν, ενώ παράλληλα δεν έπαιψαν να ασκούν την αναγνωρισμένη δικαστική αρμοδιότητά τους τα εκκλησιαστικά κριτήρια υπό την προεδρία του αρχιερέα.

2. Μετά την άφιξη του Καποδίστρια (Ιανουάριος 1828) η οργάνωση της δικαιοσύνης πήρε συστηματικότερο χαρακτήρα. Το ψήφισμα ΙΘ της 15 Δεκεμβρίου 1828 στηριζόμενο στο νόμο του 1822 επανέλαβε το διορισμό ειρηνοδικών εκ των δημογερόντων του τόπου, αλλά παρουσίασε ελλείψεις και σφάλματα που καθιστούσαν δύσκολη την εφαρμογή του, μολονότι με τα διάφορα Διατάγματα του 1829 έγινε προσπάθεια να αντιμετωπισθούν διαδικαστικά θέματα όπως η παράσταση συνήγορων, ο διορισμός γραμματέα και κλητήρα, όχι όμως και δικαστών για τους οποίους δεν έγινε πρόβλεψη⁶.

Τέλος ύστερα από εξουσιοδότηση της Δ' εθνικής συνέλευσης (Ιούνιος 1829) εκδόθηκε το ψήφισμα 152 του Αυγούστου 1830 «περί διοργανισμού των δικαστηρίων» με το οποίο ιδρύθηκαν: «Ειρηνοδικεία» στις κωμοπόλεις και τα χωριά, «Πρωτόκλητα δικαστήρια» στις επαρχίες και ένα εμποροδικείο στη Σύρο, τρία «Εκκλητα δικαστήρια» (εφετεία) στην Πελοπόννησο, στα νησιά και τη Στερεά Ελλάδα και ένα «Ανώτατο δικαστήριο» ως τρίτου και τελευταίου βαθμού και ως Ακυρωτικό. Η αρμοδιότητα των δικαστηρίων αυτών και η ενώπιόν τους διαδικασία ρυθμίστηκε με τα νομοθετήματα του ίδιου έτους 1830 «περί πολιτικής διαδικασίας» και «περί εγκληματικής διαδικασίας», ενώ παράλληλα αναγνωρίστηκε ο θεσμός της διαιτησίας (αιρετοκρισία)⁷.

την αναγέννησιν της Ελλάδος, Αθήναι 1840, τ. 2· Ι. Βι σ β ί ζ η, Η πολιτική δικαιοσύνη κατά την ελληνικήν επανάστασιν μέχρι του Καποδιστρίου, Αθήναι 1941· Ν. Π α ν τ α ζ ο - π ο ύ λ ο υ, ό.π., μέρος Β', κεφ. Β'.

6. Δ. Σ ε ρ ε μ έ τ η, Οι δικαστικοί οργανισμοί του Κυβερνήτου, Θεσσαλονίκη 1954, σ. 427· τ ο υ ί δ ι ο υ, Η δικαιοσύνη επί Καποδίστρια, Θεσσαλονίκη 1959, σ. 219-229.

7. Για την περίοδο αυτή βλ. G. M a u r e r, ό.π., σ. 372-73· Α. Μ ά μ ο υ κ α, ό.π. τ. 11, 1852, σ. 512 επ· Ν. Π α ν τ α ζ ο π ο ύ λ ο υ, ό.π., σ. 345· Μ. Τ ο υ ρ τ ό γ λ ο υ, Ο

Ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο, το άρθρο 38 του προαναφερθέντος ψηφίσματος ΙΘ του Κυβερνήτη επανέλαβε την ισχύ «των νόμων των αυτοκρατόρων» αλλά προσδιόρισε για πρώτη φορά ότι αναφέρεται στους πολιτικούς νόμους «τους περιεχομένους εις την πρόχειρον Εξάβιβλον του Αρμενοπούλου». Τη διάταξη αυτή επανέλαβε και ο νόμος 152 του 1830 «περί διοργανώσεως των δικαστηρίων»⁸.

Τα ιδρυθέντα τότε στα χωριά και τις επαρχίες 62 Ειρηνοδικεία ήταν αρμόδια για την εκδίκαση πολιτικών και ποινικών υποθέσεων. Στις πολιτικές υποθέσεις η αρμοδιότητά τους περιοριζόταν σε διαφορές μέχρι ορισμένου ποσού. Στις ποινικές υποθέσεις μπορούσαν να επιβάλουν χρηματικές ποινές ή αποζημιώσεις, στις δε επαρχίες και ποινές κράτησης ή φυλάκισης. Στα χωριά καθήκοντα ειρηνοδίκη θα εκτελούσε ο πρεσβύτερος δημογέροντας ενώ στις επαρχίες θα διοριζόταν ειρηνοδίκης καθώς και γραμματικός και κλητήρας.

Παρά τις καλές προθέσεις, το σύστημα ιδίως ως προς τα ανώτερα δικαστήρια θεωρήθηκε πολύπλοκο και χρονοβόρο και προκάλεσε σωρεία διαμαρτυριών. Η δε χαώδης κατάσταση που επικράτησε μάλιστα μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, ανάγκασε την κυβέρνηση να αναστείλει τη λειτουργία τους (15/9/1832). Τα ειρηνοδικεία ωστόσο κατάφεραν να επιζήσουν λειτουργώντας εκ των ενόντων με την παλιά πατροπαράδοτη τακτική⁹.

3. Η αντιβασιλεία με διάταγμα του 1833 προσπάθησε να αποκαταστήσει την τάξη, αναγνωρίζοντας προσωρινά τα υπάρχοντα δικαστήρια, ενισχύοντας τη δικαιοδοσία των ειρηνοδικών και διορίζοντας ειρηνοδίκες και συμβολαιογράφους, εφόσον φυσικά έβρισκε τα κατάλληλα πρόσωπα. Παράλληλα όμως με την πρωτοβουλία έγκριτων νομομαθών κατάρτισε και δημοσίευσε το 1834 τους 4 βασικούς κώδικες (Ποινικό, Ποινική Δικονομία, Πολιτική Δικονομία, Οργανισμό δικαστηρίων) που μαζί με το Γαλλικό Εμπορικό Νόμο αποτέλεσαν το δικαιικό κορμό του νεοσύστατου κράτους.

Καταστατικής εξάλλου σημασίας υπήρξε το διάταγμα της 23/2/1835 του οποίου το πολυσυζητημένο πρώτο άρθρο αφενός μεν όρισε ότι ως πολιτικοί νόμοι ισχύουν οι περιεχόμενοι στην Εξάβιβλο του Αρμενοπούλου αφετέρου δε αναγνώρισε την παράλληλη ισχύ των εθίμων, τα οποία υπερίσχυαν όπου είχαν επικρατήσει¹⁰.

διοργανισμός των δικαστηρίων και η πολιτική και εγκληματική διαδικασία, *Επετηρίς Α.Ι.Ε.Δ.* 8 (1958)· τ ο υ ί δ ι ο υ, Τα πρώτα εν Ελλάδι ακυρωτικά δικαστήρια, *Επετηρίς Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.* 10-11 (1966).

8. Ν. Πανταζοπούλου, ό.π. σ. 161· Κ. Τριανταφυλλοπούλου, Η πολιτική δικαιοσύνη επί Καποδίστρια, *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών*, τ. 23 (1948), σ. 473.

9. G. Mauger, ό.π. σ. 377.

10. Ν. Πανταζοπούλου, ό.π. σ. 201· Γ. Πετροπούλου, *Ιστορία και εισηγήσεις του ρωμαϊκού δικαίου*, Αθήναι 1958, σ. 153.

Ο Οργανισμός των δικαστηρίων θέσπισε πλήρη ιεραρχική σειρά δικαστικών αρχών. Για μεν τις πολιτικές υποθέσεις τα ειρηνοδικεία, εμποροδικεία, πρωτοδικεία και εφετεία. Για δε τις ποινικές τα πταισματοδικεία, πλημμελειοδικεία και κακούργιοδικεία. Τέλος για τον έλεγχο ολόκληρου του συστήματος ιδρύθηκε ένα ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο που ονομάστηκε Άρειος Πάγος¹¹. Παράλληλα γίνεται ειδική πρόβλεψη για τους «διαιτητάς» και τούς «συμβιβαστάς», ενώ ο Κώδικας πολιτικής δικονομίας αναγνωρίζει αφενός το θεσμό του δικαστικού συμβιβασμού, καθιερώνοντας την υποχρεωτική ενώπιον του ειρηνοδίκη απόπειρα συμβιβασμού και αφετέρου το θεσμό της διαιτησίας, εκούσιας και αναγκαστικής, ρυθμίζοντας λεπτομερώς τα του συνυποσχετικού, της διαδικασίας και της διαιτητικής απόφασης¹².

Τα ειρηνοδικεία διαιρέθηκαν σε τρεις τάξεις. Η σύστασή τους γίνεται με διάταγμα. Το προσωπικό τους περιλαμβάνει τον ειρηνοδίκη, το γραμματέα, δύο παρόδρους και ένα κλητήρα. Συνεδριάζει και αποφασίζει νομίμως με τον ειρηνοδίκη και τον γραμματέα. Όπου δεν υπήρχε διορισμένος συμβολαιογράφος, ο ειρηνοδίκης εκτελούσε και συμβολαιογραφικά καθήκοντα¹³.

Σε κάθε ειρηνοδικείο διοριζόταν ένας έμμισθος γραμματέας, αρμόδιος και υπεύθυνος για την έγγραφη πιστοποίηση των πράξεων και αποφάσεων του ειρηνοδικείου και για την εν γένει διεύθυνση του δικαστικού γραφείου. Οι συντασσόμενες αποφάσεις έπρεπε να είναι σαφείς και μετρημένες, σε γλώσσα καθαρεύουσα καταληπτή. Ο γραμματέας μπορούσε να προσλάβει και υπογραμματέα εγκρινόμενο από το δικαστήριο¹⁴.

Ο ειρηνοδίκης διοριζόταν με Β. Διάταγμα από τους έχοντες τα προσόντα ηλικίας, κύρους και μόρφωσης αλλά όχι απαραίτητως νομικής. Τον ειρηνοδίκη απόντα ή κωλύόμενο αναπληρώνει ο πρώτος από τους διορισμένους ειρηνοδικειακούς παρόδρους που συνήθως ήταν και δημαρχιακοί πάρεδροι.

Ο ειρηνοδίκης είναι αρμόδιος για μικροδιαφορές ασχέτως ποσού και για τις εμπράγματατες αγωγές μέχρις ορισμένου ποσού. Η διαδικασία είναι δημόσια και προφορική και ο ειρηνοδίκης είναι υποχρεωμένος να προσπαθήσει πρώτα να συμβιβάσει τους διαδίκους. Οι αποφάσεις του πάνω από ορισμένο ποσό είναι εφέσιμες ενώπιον του πρωτοδικείου¹⁵.

11. G. M a u g e r, ό.π., σ. 630, 646.

12. Πολιτική Δικονομία 1834, άρθ. 105-126· Θ. Φ λ ο γ α ῖ τ η, Λεξικόν Νομικής, Αθήναι 1898, λήμμα Διαιτησία.

13. Πολιτική Δικονομία 1834, άρθ. 489· Θ. Φ λ ο γ α ῖ τ η, ό.π., λήμμα Δικαστήρια.

14. G. M a u g e r, ό.π., σ. 636· Θ. Φ λ ο γ α ῖ τ η, ό.π., λήμμα Γραμματεὺς.

15. Πολιτική Δικονομία 1834, άρθρα 489-493· G. M a u g e r, ό.π., σ. 768· Θ. Φ λ ο γ α ῖ τ η, ό.π., λήμμα Δικαστήρια.

Κάθε ειρηνοδικείο είναι και πταισματοδικείο και κάθε πρωτοδικείο είναι και πλημμελειοδικείο. Στις ποινικές υποθέσεις ο ειρηνοδίκης - πταισματοδίκης δικαιούται να επιβάλει ποινές προστίμου και κράτησης. Στο πταισματοδικείο παρίσταται ως δημόσιος κατήγορος ο δήμαρχος ή ο δημαρχιακός πάρεδρος ή ο αστυνόμος¹⁶.

16. Ποινική Δικονομία 1834, άρθρο 21· G. M a u r e r, ό.π., σ. 632.

Β. ΤΟ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟ ΣΚΥΡΟΥ

1. Με τα γενικά αυτά δεδομένα, θα επιχειρήσουμε τώρα, ερευνώντας τα έγγραφα του σκυριανού αρχείου¹⁷, να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη του ειρηνοδικείου Σκύρου στα πρώτα χρόνια της ελεύθερης Ελλάδας.

Στην περίοδο της Επανάστασης την κατάσταση της Σκύρου σημάδεψαν δυο βασικά γεγονότα: Πρώτα το μεγάλο πλήθος των προσφύγων που συνέρευσαν στο νησί κατατρεγμένοι από τις τουρκικές διώξεις, ιδίως μετά την καταστροφή των Κυδωνιών (1821), της Εύβοιας (1821), της Χίου (1823) και των Ψαρών (1824). Και δεύτερον η δράση των οπλαρχηγών που καταφεύγοντας για ασφάλεια στη Σκύρο με τα στίφη των ατάκτων τους, τυράννησαν τον τόπο από το 1823 ως το 1828¹⁸. Οι συνθήκες αυτές δεν ήταν ασφαλώς ιδανικές για την εγκατάσταση δικαστικών Αρχών. Ωστόσο είναι βέβαιο πως τα λαϊκά κριτήρια του νησιού με τις μορφές που λειτούργησαν στην τουρκοκρατία, μπόρεσαν να συνεχίσουν σε περιορισμένο βαθμό το δικαστικό - διαιτητικό έργο τους¹⁹.

Όταν επί Καποδίστρια ιδρύθηκαν τα ειρηνοδικεία, ιδρύθηκε και στη Σκύρο ειρηνοδικείο, πιθανότατα το 1829. Χρέη ειρηνοδίκη, σύμφωνα με τα διατάγματα του 1829, ανέλαβε αρχικά ο δημογέροντας Γεώργιος Αυλωνίτης (ίσως ως πρεσβύτερος δημογέροντας) ο οποίος ασκούσε και τα αστυνομικά καθήκοντα, με γραμματέα τον

17. Πρόκειται κυρίως για το εις χείρας μας αρχείο του παλαιού δημάρχου Σκύρου Ζαχαριά Αντωνιάδη, από το οποίο μεγάλος αριθμός εγγράφων δημοσιεύονται από το 1977 – σε φωτογραφία και μεταγραφή – σε ένθετο φύλλο της μηνιαίας εφημερίδας «Σκυριανά Νέα», συμπληρούμενα με έγγραφα ανήκοντα σε άλλες σκυριανές οικογένειες. Άλλα 170 έγγραφα του αρχείου έχουν περιληφθεί στον τόμο «Αρχείο Εγγράφων Σκύρου» που εκδόθηκε το 1990 από τον Σύλλογο Σκυριανών με επιμέλεια Ξενοφ. Αντωνιάδη.

18. Βλ. σχετικώς Μ. Κωνσταντινίδη, *Η νήσος Σκύρος*, Αθήναι 1901, σ. 113, 121· Δ. Παπαγεωργίου, *Ιστορία της Σκύρου*, Πάτραι 1909, σ. 110 επ· Δ. Θεοχάρη, *ό.π.*, σ. 15-27· Κ. Κωνσταντινίδη, *Η ληστεία και πειρατεία στη Σκύρο, Σκιάθο και Σκόπελο κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 μέχρι και της αντιβασιλείας του Όθωνα*, Αθήνα 1988 (έκδοση Συλλόγου Σκυριανών).

19. Ενώ στο σκυριανό αρχείο υπάρχουν πάρα πολλές αποφάσεις εκκλησιαστικών και κοινοτικών κριτηρίων για όλη την περίοδο της τουρκοκρατίας, για τα επαναστατικά χρόνια δεν έχουν διασωθεί παρά ελάχιστες κρίσεις δημογερόντων, που είναι απλές συνοπτικές αποφάσεις όμοιες με τις κρίσεις της τουρκοκρατίας.

παπα-Μακάριο Βαρλαάμ. Δικαστικές αποφάσεις της περιόδου εκείνης δεν διασώθηκαν.

2. Από τις αρχές του 1830, που στην προσπάθεια του Κυβερνήτη για τη συγκρότηση του κράτους, άρχισε η συστηματικότερη λειτουργία των δημοσίων αρχών, τοποθετήθηκε στη Σκύρο ως αστυνόμος ο μη σκυριανός Αντώνιος Μητάρας, ο οποίος άσκησε προσωρινά και τα καθήκοντα του ειρηνοδίκη²⁰, με διορισμένο γραμματέα τον επίσης μη σκυριανό Κ. Γριμανέλη.

Από την περίοδο εκείνη έχουν διασωθεί 6 ειρηνοδικειακές αποφάσεις με τους αριθμούς 3-8 από 19/4 μέχρι 17/7 του 1830, συρραμένες στο πρώτο μέρος ενός βιβλίου δικαστικών αποφάσεων των ετών 1830-1832. Είναι γραμμένες σε φύλλα διαστάσεων 31x23 εκ. και υπογράφονται από τον Ειρηνοδίκη Α. Μητάρα και τον γραμματέα Κ. Γριμανέλη. Ο ειρηνοδικών αστυνόμος Μητάρας, όπως φαίνεται από τις ιδιόχειρες υπογραφές του, δεν ήταν ιδιαίτερα εγγράμματος. Σε αντίθεση με τον συντάκτη των αποφάσεων γραμματέα Γριμανέλη, ο οποίος χειρίζεται άνετα τη γλώσσα με αξιοσημείωτη καλλιγραφία και ορθογραφία, αλλά και εξίσου αξιοσημείωτη τάξη και επιμέλεια. Σε κάθε σελίδα στο αριστερό περιθώριο έχει κάνει προσεκτική διαγράμμιση σε στήλες για τη σημείωση της χρονολογίας και ημερομηνίας, του είδους της απόφασης και του αύξοντα αριθμού της.

Οι αποφάσεις εκδίδονται «εν ονόματι της Κυβερνήσεως» και περιέχουν τρία κύρια μέρη, το ιστορικό, το σκεπτικό και το διατακτικό. Η δίκη κινείται ύστερα από προφορική ή γραπτή αίτηση - αγωγή του ενάγοντα, ο οποίος εκθέτει το ιστορικό της διαφοράς. Ύστερα καλείται ο εναγόμενος ο οποίος προβάλλει τη δική του επιχειρηματολογία. Ακολουθεί η ανάγνωση των τυχόν προσκομισθέντων αποδεικτικών εγγράφων και οι καταθέσεις των προταθέντων από τους διάδικους μαρτύρων. Στη συνέχεια κάτω από την ένδειξη «έπομένως θεωρούν» καταχωρείται το σκεπτικό, στο οποίο ανήκει και η νομική θεμελίωση των απόψεων του δικαστηρίου και στο τέλος μετά την ένδειξη «άποφασίζει» καταγράφεται η απόφαση του δικαστηρίου, χωρισμένη σε αριθμημένες παραγράφους με τις οποίες αναγνωρίζεται ή όχι το βάσιμο της απαίτησης, καθορίζονται οι υποχρεώσεις του κάθε διάδικου και ορίζεται ποιόν βαρύνουν τα δικαστικά έξοδα.

Κατά πάσα πιθανότητα ο μορφωμένος γραμματέας του ειρηνοδικείου χρησιμοποίησε ως πρότυπο κάποιο σχέδιο απόφασης με το οποίο η κυβέρνηση είχε εφοδιάσει τα κατά τόπους ειρηνοδικεία. Γνώριζε εξάλλου καλά το ΙΘ ψήφισμα του Κυ-

20. Είναι γνωστό ότι από το 1827 η κυβέρνηση πιεζόμενη από την έλλειψη καταλλήλων προσώπων, προσέφευγε στην ανάθεση δικαστικών καθηκόντων σε άλλες Αρχές και πρωτίστως στους αστυνόμους βλ. Ι. Β ι σ β ί ζ η, ό.π., σ. 179.

βερνήτη για την ισχύ των πολιτικών νόμων των αυτοκρατόρων των περιεχομένων στην Εξάβιβλο του Αρμενοπούλου.

Η υπ' αριθ. 8 απόφαση που έχει χρονολογία 17 Ιουλίου 1830 είναι η τελευταία απόφαση του ειρηνοδικούντος αστυνόμου Μητάρα και του γραμματέα Γριμανέλη.

3. Περί τα τέλη του 1830 και αφού είχε εκδοθεί ο προαναφερθείς νόμος του Καποδίστρια υπ' αριθ. 152 του Αυγούστου 1830, διορίζεται πρώτος ειρηνοδίκης Σκύρου ο σκυριανός δημογέροντας Κων/νος Σμπούνος και γραμματέας ο επίσης σκυριανός Τζικούρης Παπάζογλου.

Στο βιβλίο δικαστικών αποφάσεων που περιγράψαμε ανωτέρω, στη συνέχεια των έξη αποφάσεων του Μητάρα, είναι συρραμμένες άλλες 25 πολιτικές αποφάσεις του ειρηνοδίκη Σμπούνου και του γραμματέα Παπάζογλου, αριθμημένες από 1 έως 25. Η πρώτη έχει χρονολογία 20 Φεβρουαρίου 1831 και η εικοστή - πέμπτη 10 Οκτωβρίου 1832. Ούτε στο βιβλίο αυτό αλλά ούτε και σε άλλα λυτά έγγραφα βρέθηκαν νεώτερες αποφάσεις του ειρηνοδίκη Σμπούνου, μολονότι από διάφορες πράξεις (κλητήρια, βεβαιωτικά κ.λπ. των ετών 1836-1840) προκύπτει ότι εξακολούθησε να ασκεί τα δικαστικά του έργα μέχρι τα τέλη του 1841, δηλαδή επί μια ολόκληρη δεκαετία. Το πιθανότερο είναι ότι οι μετά το 1833 αποφάσεις είχαν καταχωρηθεί σε κάποια άλλα βιβλία τα οποία δεν διασώθηκαν ή τουλάχιστον δεν είναι γνωστά. Εξάλλου από διασωθέντα συμβόλαια και προικοσύμφωνα της περιόδου συνάγεται ότι ασκούσε και τα καθήκοντα συμβολαιογράφου μέχρι το 1841.

Οι σωζόμενες 25 αποφάσεις του ειρηνοδίκη Σμπούνου είναι γραμμένες, όπως είπαμε, στο δεύτερο μέρος του βιβλίου. Από αυτές οι επτά πρώτες έχουν εκδοθεί «εν ονόματι της Κυβερνήσεως», ενώ οι υπόλοιπες δεν φέρουν παρόμοια ένδειξη. Είναι χαρακτηριστικό πάντως ότι μιά γενική επικεφαλίδα πάνω από την υπ' αριθ. 8 απόφαση που έχει χρονολογία 8 Ιουλίου 1831 αναγράφει «εν ονόματι του βασιλέως της Ελλάδος Όθωνος». Η επικεφαλίδα αυτή, γραμμένη με διαφορετική γραφή πρέπει να προστέθηκε αργότερα για να καλύψει και όλες τις υπόλοιπες αποφάσεις. Γιατί τον Ιούλιο του 1831 η υποψηφιότητα του Όθωνα μπορεί να ήταν γνωστή, αλλά η εκλογή του δεν πραγματοποιήθηκε πριν από τον Φεβρουάριο του 1832²¹.

Και οι αποφάσεις Σμπούνου - Παπάζογλου περιλαμβάνουν τα τρία κύρια μέρη της διαδικασίας. Το πρώτο με την ένδειξη (το Ειρηνοδικείον) «ἀναγνοῦν» περιέχει περίληψη του αντικειμένου της δίκης όπως προκύπτει από τις αναφορές των διαδίκων και τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία. Το δεύτερο με την ένδειξη «θεωρῶν» μνημονεύει το σκεπτικό του δικαστηρίου και τη νομική θεμελίωση – αν

21. Η εκλογή του Όθωνα επικυρώθηκε το Μάιο του 1832 και ο ίδιος έφτασε στο Ναύπλιο στις 30 Ιανουαρίου 1833.

υπάρχει – των απόψεών του. Και το τρίτο με την ένδειξη «αποφασίζει» περιέχει την απόφαση του δικαστηρίου με αριθμημένες παραγράφους.

4. Τον Δεκέμβριο του 1841 διορίζεται ειρηνοδίκης ο εκ Κύμης Σταμάτιος παπα-Ιωάννου, ο οποίος λίγες μέρες αργότερα ανέλαβε και τη συμβολαιογραφική υπηρεσία. Γραμματέας διορίστηκε συγχρόνως ο μη σκυριανός Κων/νος Τζερτόπουλος (ή Τσερτόπουλος) που παρέμεινε μέχρι τον Αύγουστο του 1842, οπότε αποχώρησε αναπληρωθείς από τον υπογραμματέα Δημήτριο Εμμ. Κομνηνό, σκυριανόν, καθ' όλο το 1843. Από δε τις αρχές του 1844 γραμματέας διορίστηκε ο επίσης σκυριανός Γεώργιος Δημ. Μαρουδής, ως υπογραμματέας δε από 19/5/1844 ο δημοδιδάσκαλος Σκύρου Νικόλαος Χατζη-Ιωάννου. Κλητήρας του ειρηνοδικείου στο διάστημα αυτό διατέλεσε ο Γ.Κ. Σταυριανός.

Του ειρηνοδίκη Σταματίου παπα-Ιωάννου ελάχιστες δικαστικές αποφάσεις της περιόδου 1841-44 έχουν διασωθεί, ενώ διάφορες άλλες δικαστικές πράξεις του (εκθέσεις, πλειστηριασμοί, κατασχέσεις, σφραγίσεις, παρακαταθήκες κ.λ.π.) αφθονούν στο αρχείο. Έχει σωθεί επίσης ένα βιβλίο πρακτικών των συνεδριάσεων του ειρηνοδικείου του Αυγούστου 1843.

Επιμελής, καλλιγράφος και ορθογράφος ο ειρηνοδίκης παπα-Ιωάννου έχει ιδιοχείρως συντάξει τα κείμενα πολλών πράξεών του. Σημαντική όμως ήταν και η συμβολή των εξίσου εγγραμμάτων γραμματέων Τσερτόπουλου και Μαρουδή. Παράλληλα με τη γενική μόρφωση φαίνεται πως ο ειρηνοδίκης δεν ήταν άμοιρος και νομικής κατάρτισης. Γνωρίζει καλά την Εξάβιβλο του Αρμενοπούλου και τον κώδικα της Πολ. Δικονομίας στα άρθρα του οποίου παραπέμπει. Η νομιμοποίηση των διαδίκων, οι ενστάσεις και ανακοπές, οι παρεμπόμπουσες και οριστικές αποφάσεις, η αρχή της έγγραφης απόδειξης, ο επακτός και δικαστικός όρκος κ.λ.π. δείχνουν εξοικείωση με τη δικονομική πρακτική, ενώ η σωστή αναφορά σε νομικές έννοιες όπως η επικαρπία, το ενέχυρο, η διάκριση προίκας και δωρεάς, φανερώνουν επαρκή γνώση του ουσιαστικού δικαίου.

Οι αποφάσεις του ειρηνοδίκη Στ. παπα-Ιωάννου έχουν πια προσλάβει τη μορφή των σύγχρονων δικαστικών αποφάσεων. Αναφέρουν τη σύνθεση του δικαστηρίου, την ταυτότητα των διαδίκων και το ιστορικό της υπόθεσης όπως συνάγεται από την προφορική και την έγγραφη διαδικασία. Ακολουθώντας το δικαστήριο «λαβόν υπ' ὄψιν τὰ πρακτικά τῆς δίκης καί σκεφθέν κατά νόμον» εκθέτει το αιτιολογικό της απόφασης («επειδή») και καταλήγει στο «Διά ταῦτα», όπου αφού μνημονεύσει τα οικεία άρθρα της Πολ. Δικονομίας, αποφασίζει για την αποδοχή ή την απόρριψη των ισχυρισμών ενάγοντα και εναγόμενου και επιβάλλει στον ηττώμενο τα δικαστικά έξοδα.

Ο Σταμάτιος παπα-Ιωάννου παρέμεινε ειρηνοδίκης Σκύρου επί δύο και πλέον

έτη μέχρι τους πρώτους μήνες του 1844²². Κατά το υπολειπόμενο χρονικό διάστημα του έτους αυτού, κατά το οποίο κυριάρχησαν οι ταραχές της κυβερνητικής αστάθειας και των παρατεταμένων εκλογών, η θέση παρέμεινε κενή, γιατί ο διορισθείς νέος ειρηνοδίκης Κων/νος Θεοδοσιάδης δεν φαίνεται να ανέλαβε υπηρεσία. Κατά την απουσία του τα δικαστικά καθήκοντα άσκησαν οι εκ των δημογερόντων και επαρχιακών συμβούλων ειρηνοδικειακοί πάρεδροι Ιωάννης Γ. Αυλωνίτης, Δημήτριος Σταματίου και Δημήτριος Τζικούρης.

5. Μετά τις εκλογές του 1844 και το σχηματισμό της κυβέρνησης Κωλέττη, ο σκυριανός βουλευτής Βορ. Σποράδων Κων/νος Αντωνιάδης υποδεικνύει ως ειρηνοδίκη τον πολιτικό φίλο του στη Σκύρο Κων/νο Μαλατέστα, ο οποίος και διορίστηκε ειρηνοδίκης Σκύρου με το Β.Δ/γμα της 2 Νοεμβρίου 1844 το οποίο του κοινοποιήθηκε αυθημερόν με την υπ' αριθ. 7746/2-1-1844 εντολή του Υπουργού Δικαιοσύνης Ζ.Ι. Βάλβη. Στο αρχείο μας διασώθηκε το σχέδιο μιας μνημειώδους αναφοράς του Κ. Μαλατέστα από 15/12/1844 με την οποία, αφού εκφράζει τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη του προς τον Βασιλέα και τον Υπουργό για την τιμή του διορισμού, παρακαλεί να τον απαλλάξουν από τα χρέη αυτά γιατί, όπως χαρακτηριστικά γράφει «ἀπολαμβάνων τῆς κοινῆς φιλίας καὶ ἀγάπης τῶν συμπατριωτῶν μου, ἐπιθυμῶ νὰ τὴν διατηρήσω διὰ παντός, ἐνῶ ἀποδεχόμενος τὴν θέσιν αὐτὴν θεωρῶ τοῦτο ἀκατόρθωτον διὰ τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ εὕρεθῶσι δύο δικαζόμενοι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν παντός καὶ οἴουδήποτε εἰρηνοδίκου». Παρά ταύτα ο διορισμός δεν ανεκλήθη και ο Κ. Μαλατέστας ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 13/2/1845 παραλαμβάνοντας την υπηρεσία απο τον ειρηνοδικειακό πάρεδρο Δημ. Τζικούρη.

Γραμματέας του ειρηνοδικείου εξακολούθησε να είναι ο Γ.Δ. Μαρουδής μέχρι τις αρχές του 1846. Στη συνέχεια για ολιγόμηνο διάστημα διατέλεσε γραμματέας ο μη σκυριανός Κων/νος Δημητριάδης, αλλά από τα μέσα του 1846 και επί διετία περίπου, παρά τις επανειλημμένες αναφορές του ειρηνοδίκη, η θέση παρέμεινε κενή, αναπληρούμενη προσωρινά με τους υπογραμματείς Νικόλαο Χατζη-Ιωάννου και Γεώργιο Οικονομίδη. Τελικά, όταν διορίστηκε νέος υπογραμματέας ο Αντώνιος Ι. Χατζής, ο υπογραμματέας Ν. Χατζη-Ιωάννου προήχθη σε γραμματέα και παρέμεινε μέχρι τον Απρίλιο του 1850, οπότε αντικαταστάθηκε από τον γραμματέα Ιωάννη Μαύρο. Σε όλο αυτό το διάστημα, για μια δεκαετία περίπου, κλητήρας του ειρηνοδικείου διατέλεσε ο σκυριανός Ρήγας Κολιόπουλος. Σημειώνουμε τέλος ότι οι περισσότεροι από αυτούς που διατέλεσαν δικαστικοί υπάλληλοι, μετά την αποχώρηση από την υπηρεσία, παρέμεναν στη Σκύρο μετερχόμενοι τους πληρεξούσιους συνήγορους, όπως ο παπα-Ιωάννου, Μαλατέστας, Θεοδοσιάδης, Κολιόπουλος.

22. Είχε μεσολαβήσει η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και η ψήφιση του πρώτου ελληνικού Συντάγματος.

Ο Κωσταντής Φραγκούλης Μαλατέστας δεν ήταν νομικός. Έμπειρος ναυτικός και καραβοκύρης, πήρε μέρος στον αγώνα της ανεξαρτησίας και αργότερα, πριν ιδιωτεύσει στη Σκύρο, ξεχώριζε ως ιδιοκτήτης της ιδιόκτητης γολέτας «Απόλλων». Ήταν ευκατάστατος και ικανότατος και παρά τις μάλλον στοιχειώδεις γραμματικές γνώσεις του διακρινόταν για την ευθυκρισία, τη σοβαρότητα και την εντιμότητα, αρετές με τις οποίες είχε επιβληθεί στη σκυριανή κοινωνία.

Στο αρχείο μας των λυτών εγγράφων έχει περισωθεί ένας μικρός αριθμός αποφάσεων του ειρηνοδικείου Σκύρου των ετών 1844-1850. Έχει όμως διασωθεί σε καλή κατάσταση ένας ογκώδης τόμος ειρηνοδικειακών αποφάσεων του έτους 1845 που περιλαμβάνει 133 αποφάσεις υπ' αριθ. 806-939. Από αυτές οι 16 πρώτες είναι του ειρηνοδικειακού παρέδρου Δημητρίου Τζικούρη, οι δε υπόλοιπες 117, από τον αριθμό 823/17-2-1845 μέχρι τον αριθμό 939/31-12-1845, είναι του ειρηνοδίκη Κ. Μαλατέστα. Γραμματέας είναι ο Γ.Δ. Μαρουδής, ο οποίος με ευανάγνωστο γραφικό χαρακτήρα έχει συντάξει το σύνολο των αποφάσεων αυτών. Κατά πάσα πιθανότητα σ' αυτόν, ως γνώστη της δικαστικής πρακτικής, οφείλεται η διατύπωση και η νομική θεμελίωσή τους.

Οι αποφάσεις ακολουθούν βασικά τον τύπο που είχε καθιερωθεί επί του ειρηνοδίκη παπα-Ιωάννου. Από την υπ' αριθ. 894/12-8-1845 μέχρι τέλους εκδίδονται «έν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνος». Στο πρώτο μέρος αναφέρεται η σύνθεση του δικαστηρίου και η χρονολογία κατά την οποία το δικαστήριο συνεδριάζει «ἵνα δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν...» της οποίας το ιστορικό εκτίθεται στους ισχυρισμούς των διαδίκων. Στο δεύτερο μέρος το δικαστήριο «διεξελθὼν τὴν δικογραφίαν καὶ σκεφθὲν κατὰ Νόμον» αιτιολογεί το σκεπτικό του. Και στο τρίτο μέρος, το δικαστήριο «λαμβάνον ὑπ' ὄψιν» τα οικεία άρθρα της Δικονομίας «ἀποφασίζει», δεχόμενο ή απορρίπτον τις αιτήσεις και ενστάσεις των διαδίκων και επιδικάζει τα δικαστικά έξοδα.

Πρέπει ακόμα να λεχθεί ότι εκτός των οριστικών αποφάσεων, υπάρχει και πλήθος προδικαστικών αποφάσεων που διατάσσουν αποδείξεις είτε με μάρτυρες είτε με δικαστικό ή επακτό όρκο είτε με άλλα αποδεικτικά μέσα (αυτοψία κ.λ.π.). Υπάρχει επίσης μεγάλος αριθμός εκθέσεων συμβιβασμού ή αποπείρας συμβιβασμού. Εξάλλου το ειρηνοδικείο δικάζει και ως εμποροδικείο εμπορικές διαφορές μέχρι 300 δραχμών και διατάσσει γι' αυτές τόσο την προσωρινή εκτέλεση όσο και την προσωπική κράτηση.

Αξιοσημείωτο είναι ότι για κάθε αιτιολογία γίνεται μνεία του οικείου άρθρου του κώδικα Πολ. Δικονομίας, του οποίου φαίνεται ο ειρηνοδίκης – και ο γραμματέας – είχαν πλήρη και σαφή γνώση. Ενδεικτικά σημειώνουμε τη συχνή αναφορά στα άρθρα 186 (προσωρινή εκτέλεση), 210 (δικαστικά έξοδα), 227 (παρεμπύπτοντα θέματα), 324 (εξαίρεση μαρτύρων), 477 (συμβιβασμός), 490 (εμπορική αρμοδιότητα

και μάλιστα όπως είχε τροποποιηθεί με το νόμο της 1/2/1838), 909 (προσωπική κράτηση) κ.λ.π.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η σε όλες σχεδόν τις δίκες παράσταση πληρεξούσιου συνήγορου των διαδίκων ή τουλάχιστον του ενός εξ αυτών. Πρόκειται για μορφωμένους προεστούς του νησιού συγγενείς των διαδίκων ή από εκείνους που όπως είπαμε, είχαν διατελέσει υπό κάποια ιδιότητα δικαστικοί υπάλληλοι.

6. Μετά τις εκλογές του 1850 και το σχηματισμό της κυβέρνησης Κριεζή, ο Κωνσταντής Μαλατέστας αντικαταστάθηκε. Από μια έκθεση παράδοσης και παραλαβής προκύπτει ότι παρέδωσε την υπηρεσία του συμβολαιογραφείου την 7/10/1850 προς τον δεύτερο ειρηνοδικειακό πάρεδρο Στέφανο Γεωργίου, λόγω απουσίας του ειρηνοδίκη και του πρώτου παρέδρου, που σημαίνει ότι είχε ήδη παραδώσει και την υπηρεσία του ειρηνοδικείου. Ποιός ήταν ο οριστικός αντικαταστάτης του δεν γνωρίζουμε γιατί τα αρχειακά έγγραφα δεν παρέχουν σχετικά στοιχεία μέχρι τα μέσα του 1852. Πάντως διάφορες σωζόμενες δικαστικές πράξεις επιτρέπουν να καταρτίσουμε τους ακόλουθους ονομαστικούς κατάλογους ειρηνοδικών και γραμματέων της επόμενης εικοσαετίας, σημειώνοντας σε παρένθεση τη χρονολογία της πράξης που συναντάται το όνομα:

Ειρηνοδίκες

Οικονομόπουλος Ιωάννης	(5/6/1852)
Αδαμόπουλος Χαράλαμπος	(8/6/1853)
Μακροποκάμισος Ιωάννης	(21/2/1854)
Κατσαλίδης Αντώνιος	(1/5/1855-16/12/1857)
Βουλγαρίδης Ν. Γεώργιος	(16/4/1858)
Οικονομόπουλος Κων/νος	(27/4/1859-28/8/1861)
Οικονόμου Κυριάκος	(12/12/1860-26/7/1862)
Αλεξανδρίδης Γεώργιος	(20/7/1863)
Γεωργίου Σάββας	(17/9/1863)
Πάγκαλος Παναγιώτης	(28/4/1865)
Βουλγαρίδης Ν. Γεώργιος	(28/8/1865-22/5/1869)
Βουρτάκης Ιωάννης	(20/8/1870)

Γραμματείς

Μαύρος Ιωάννης	(27/5/1850)
Γεωργιάδης Νικόλαος	(4/8/1852)
Φράγκος Α.	(24/8/1860)
Γεωργίου Σάββας	(5/2/1862)
Ιωαννίδης Ιωάννης	(19/9/1863-2/2/1867)
Αυλωνίτης Κ. Εμμανουήλ	(15/1/1868-20/8/1870)